

שם פרטי ושם משפחה: _____

כיתה: _____

מבנה המילה

חלק א: חשיבה על מילים

סימול
מחשב

לפניכם קטע מתוך עיתון.

1. חפשו את אותיות השורש במילים המסומנות בקו, והקיפו כל אחת מהן בעיגול.

01 _____

ענף התיירות בצפון הארץ התפתח לממדים
חדשים. אלפי יחידות דיור להשכרה, מלונות
ומגוון פעילויות מרתקות מושכים מטיילים
ונופשים לאזור.

2. ידוע, שאותיות השורש הן מהאותיות החשובות ביותר במילה.
כתבו את ההסבר לכך.

02 _____

3

03

בסעיף זה יש מילים מתוך קטע העיתון שקראתם בסעיף 1.
ליד כל מילה כתבו מילה דומה, והסבירו במה היא דומה.
נקדו את המילים שלכם, כפי שאתם יודעים, כדי שנוכל להבין למה התכוונתם.
(אל תדאגו: ניקוד שגוי לא יוריד לכם נקודות!)

דוגמות:

מְכַתֵּב	מילה דומה: כְּתִיבָה	במה המילה דומה? בשורש.
מְכַתֵּב	מילה דומה: מְצַעֵד	במה המילה דומה? בתבנית.
מְכַתֵּב	מילה דומה: נְרַטֵב	במה המילה דומה? בחרוז.
מְכַתֵּב	מילה דומה: גְלוּיָה	במה המילה דומה? במשמעות.

המילה	מילה דומה	במה המילה דומה?
הִשְׁכָּרָה -	_____	_____
מְגִן -	_____	_____
מְטִיל -	_____	_____
הִתְפַּתַּח -	_____	_____
מוֹשֵׁף -	_____	_____

4

04

הנה כמה תשובות, שנתנו שלושה תלמידים.
- בדקו וכתבו לפי איזה עיקרון השלים כל תלמיד את הזוגות.
- הוסיפו דוגמה חדשה משלכם לכל עיקרון. הקפידו שהדוגמה תתבסס על אותו העיקרון.
למשל, לתלמיד א אפשר להוסיף את הזוג החדש: מְטַבֵּעַ-בוֹלַע.

תלמיד א

הִשְׁכָּרָה - בְּחֹרָה
מְגִן - לָבָן
מְטִיל - מְתַגְלָגֵל
הִתְפַּתַּח - מְאַבְטַח
מוֹשֵׁף - מְרַכֵּף

העיקרון: _____

דוגמה נוספת: _____

תלמיד ב

05 _____

השְׁכָּרָה - הַבְּטָחָה

מְגוֹן - מְכַתֵּב

מְטִיל - מְאֵמֵן

הַתְּפִתָּח - הַשְׁתַּמֵּשׁ

מוֹנֵשֶׁךְ - בּוֹלֵט

העיקרון: _____

דוגמה נוספת: _____

תלמיד ג

06 _____

השְׁכָּרָה - שׂוֹכֵר

מְגוֹן - הַתְּגַנְנֹת

מְטִיל - טִילָת

הַתְּפִתָּח - פְּתוּחַ

מוֹנֵשֶׁךְ - מְשִׁיכָה

העיקרון: _____

דוגמה נוספת: _____

חלק ב: אפשר להבין?!

לפניכם משפטים בשפה, שאינה מוכרת לכם.
במבט ראשון המשפטים נראים מוזרים ובלתי מובנים לחלוטין, אך האם זה באמת כך?
אם תתבוננו היטב במילים, בוודאי תמצאו שבכל זאת ניתן להבין מהן משהו.
מְלִרְתִּי אֶת הַמְּנִסֵּל הַדָּסוּם שֶׁל הַתְּטָר הַזְּפִיץ קִמְסְתִּי אוֹתוֹ וְהִדְסֵלְתִּי לַמְּרֻטָּעָה.

1. הקיפו בעיגול את כל הפעלים המופיעים כאן:

07 _____

מְלִרְתִּי אֶת הַמְּנִסֵּל הַדָּסוּם שֶׁל הַתְּטָר הַזְּפִיץ קִמְסְתִּי אוֹתוֹ וְהִדְסֵלְתִּי לַמְּרֻטָּעָה.

2. כיצד ידעתם שאלה פעלים? מה הם הסימנים לכך? ציינו לפחות שני סימנים.

08 _____

3 העתיקו מתוך: מְלַרְתִּי אֶת הַמְּנַסֵּל הַדָּסוּם שֶׁל הַתָּטָר הַזָּפִיץ קִמְסָתִי אוֹתוֹ וְהַדְּסֵלְתִּי לַמְּרֻטָּצָה - מילים שהן שמות עצם¹, ומילים שהן שמות תואר².

09 _____
10 _____

שמות עצם	שמות תואר
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

4 כתבו כל מה שאתם יכולים לדעת על המילה לַמְּרֻטָּצָה.

11 _____

5 ליד כל מילה כתבו מילה מוכרת בעברית, הדומה לה בצורתה, כלומר - בתבנית³ שלה. נקדו את המילה, כפי שאתם יודעים, כדי שנוכל להבין למה התכוונתם. (אל תדאגו: ניקוד שגוי לא יוריד לכם נקודות!)

12 _____

מְלַרְתִּי - _____	זָפִיץ - _____
מְנַסֵּל - _____	קִמְסָתִי - _____
דָּסוּם - _____	הַדְּסֵלְתִּי - _____
תָּטָר - _____	מְרֻטָּצָה - _____

6 מה גורם למילים שבסעיף הקודם להיות בלתי מובנות ושונות מן המילים בעברית? מה גורם להן להיות דומות למילים בעברית? (חשבו על האותיות שלא החלפתם ועל אלה שהחלפתם, כדי להפוך מילה לא מוכרת ולא מובנת למילה מובנת.)

13 _____

¹ שם עצם - מילה המציינת דבר מה מוחשי או מופשט. דוגמות: ים, שמים, חוכמה, אהבה, כלב, איש ועוד.

² שם תואר - מילה, המתארת שם עצם כלשהו. דוגמות: יפה, חכם, אדום ועוד.

³ תבנית המילה היא כל מה שיש במילה הבסיסית, כפי שהיא מופיעה במילון, חוץ מן השורש. התבנית כוללת את כל ההגיים במילת הבסיס - את העיצורים, את התנועות וגם את הטעם. דוגמות: הַבְּטָחָה; תַּסְמָּכָת - תַּזְמָּרְת. (הַבְּטָחָה; תַּסְמָּכָת - תַּזְמָּרְת.)

7

14

נניח שהמילה **מְנַסֵּל** היא מילה עברית. המציאו לה משפחת מילים, הגזורה מאותו השורש. כתבו **לפחות 6 מילים**, והוסיפו להן ניקוד עזר, כדי שנוכל לדעת למה התכוונתם. (אל תדאגו: ניקוד שגוי לא יוריד לכם נקודות!)

המלצה: כתבו מילים מאותו השורש - שמות עצם שונים, פעלים בבניינים מגוונים, שמות תואר וכדומה. **אל תכתבו** את אותה המילה ביחיד או ברבים, בזמן עבר או בזמן עתיד.

משפחת מילים:

מְנַסֵּל, הַנְּסִיל, _____

8

15

כתבו משפט עברי מוכר, שדומה במבנה המילים שלו למשפט:

מְלַרְתִּי אֶת הַמְּנַסֵּל הַדָּסוּם. _____

9

16

מה אפשר ללמוד מפעילות זאת על מבנה המילים של השפה העברית ועל המשמעות של המבנה? מה מספק למילה את המשמעות הכללית, ומה מספק לה את המשמעות הייחודית? (ציינו בתשובתכם לפחות שלושה דברים שלמדתם על העברית.)
